

ЦАР ПЛЪХ

KING RAT

Copyright © 1962 by James Clavell

All rights reserved.

© Станислава Вергилова, *превод от английски*

© Любомир Пенев, *дизайнер на корицата*

© Спела Норма АД

София • 2022

ISBN: 978-954-28-3790-9

Джеймс Клавел

ЦАР ПЛЪХ

Предговор към новото издание

Скъпи, това е писмо номер 205. Не сме получавали вест от теб след писмото ти от 1 февруари 1942, пратено от Сингапур. Молим се да се върнеш жив и здрав.

Започвам всяко писмо по един и същи начин, така че ако си чел вече по-горното, извинявай. Но е много трудно, като не знаем дали това писмо ще стигне до теб, дали въобще някое е стигнало...

Когато баща ми излязъл през портала на затвора Чанги – жив, свободен, двадесет и една годишен, висок метър и осемдесет и тежък четиридесет и четири килограма, той получил малко, но обемисто пакетче с писма и новината, че обичният му баща не е между живите. Три години и единадесет месеца моята упорита баба – наполовина ирландка, всяка седмица изпращала писмо през Червения кръст на сина си, за когото било съобщено единствено, че е „изчезнал, пленен в Ява“. В продължение на почти четири години пакетчето набъбвало, старателно пазено и допълвано от японците. Но никога не стигнало до получателя си. Макар и да не получавала отговор, баба ми пишела до военнопленническия лагер в Сингапур, където деветдесет и девет от всеки сто мъже умирали от дизентерия, глад и мъчения. Избегнал ги като по чудо, баща ми оцелял въпреки недोхранването, апендицита, раните от куршуми, тропическите язви и дори счупения нос, получен, докато защитавал честта на бараката си и бременната с плод кокосова палма.

„Цар Плъх“ е родена от пепелта на тези преживявания.

Той я написал по време на една стачка на сценаристите през 1963 г. Тъй като в момента нямал работа, майка ми му предложила, доста настойчиво, вместо да лежи по цял ден, да напише книга за преживяното в Сингапур. След шест седмици романът бил завършен. Професионално редактиран от Хърман Голъб, той бил

публикуван без допълнителните страници, включени в настоящето издание. Страници, които надникват в живота на седем жени по време на войната – любими, майки и съпруги на мъжете в лагера. Може би навремето са решили, че не е подходящо един шокиращ, неприличаш на никой друг роман за борбата за оцеляване да включва също толкова шокиращи истории за жени. Но баща ми знаел, че войната е на всички и че никой – бил той мъж, жена или дете – не е бил пощаден.

В детството ни на нас със сестра ми ни разказваха отново и отново истории за преживяванията на нашето семейство през войната. Майка ми, тогава шестнадесетгодишна, седяла с майка си на покрива на тяхната къща в Лондон през нощта и гледала как бомбите падат и избухват, вместо да се крие в задушното скривалище под земята. Ако ти е писано, бомбата ще те намери където и да си.

Като много други жени в Англия и по света, майката на баща ми работела за надница и купони. Баба Клавел, продавачка, електроинженер и заварчик през деня, шофирала като доброволец линейка на Червения кръст през нощта, като превозвала жертвите на бомбардировките – предимно жени и деца – през разрушените и затъмнени улици до препълнени походни болници. Леля Джоан, най-малката сестра на баща ми, на осемнадесет години, имала достъп до военни обекти с най-висока степен на секретност, служила при Маунтбатън в Цейлон, добрала се до Англия по море, като по време на пътуването се преборила и с тропическата треска и със солените вълни, заливащи палубата на обречен индийски кораб за добитък, докато германските подводници кръжали из моретата като изгладнели акули. Леля Мег в Англия, най-голямата му сестра, сержант във военнотранспортно депо в Боскоум Даун, силно засекретен обект, където се произвеждали и изпитвали експериментални самолети и бомби, шофирала в черните нощи без фарове, карти и пътни знаци, за да докарва важни военни служители до тайните им мисии. За нас тези истории бяха големи приключения. Никой не беше загинал. Никой не беше изгубил крак или ръка. Никакви белези не се виждаха...

Но ние бяхме още твърде млади, за да знаем, че невидимите ужаси на войната разкъсват също така и душата, а страхът за любимите същества или за себе си може да осакати и заклеши в карцер също толкова непоправимо, колкото всяка бомба или бодлива тел. У дома или в Чанги, злодей или герой, мъж, жена, дете – всички са водили битка за оцеляване. За живот. Тук, в тази книга, е тяхната история – пълна, така както я е описал баща ми. Посветена на паметта му и на всички, които са преживели своя собствен, единствен Чанги.

Михаела Клавел Ричардс

*На онези, които бяха там
и сега ги няма.*

*На тези, които бяха там
и са живи до днес.*

*На него. И най-вече
на нея.*

Войната бе факт. Затворите Чанги и Утръм Роуд в Сингапур действително съществуват или поне съществуваха. Всичко останало естествено е измислица и прилика с живи или мъртви хора няма, нито съм целял да има.

Чанги проблясваше като перла под необятния похлупак на тропическото небе – там, в най-източния край на остров Сингапур, кацнал на малко възвишение и заобиколен от пояс зеленина. В далечината смарагдовият цвят на джунглата преливаше в синьо-зелената морска шир, а тя на свой ред се стопяваше в безкрайността на хоризонта.

Отблизо Чанги губеше прелестта си и се превръщаше в това, което бе в действителност – отвратителен, отблъскващ затвор. Множество грозни постройки сред опалени от слънце дворове, оградени околоръст от високи стени.

Зад тези стени, зад вратите на тези постройки, етаж след етаж се редяха килиите, предвидени да поберат две хиляди затворници. В момента там – в килиите, по коридорите, във всяко възможно кътче и ъгълче – бяха натъпкани близо осем хиляди души. Повечето бяха англичани и австралийци, но имаше шепа новозеландци и канадци – останките от въоръжените сили на далекоизточната кампания.

Мъжете, затворени тук, бяха престъпници и тяхното престъпление бе огромно – те бяха загубили една война. И бяха останали живи.

Вратите на килиите зееха отворени и вратите на постройките зееха отворени, и огромната врата, прорязала зида, също зееше отворена, а хората можеха да влизат и излизат почти безпрепятствено. И все пак навред тегнеше клаустрофобният дъх на затвор, на клетка.

Отвъд портала извиваше път с настилка от чакъл. Стотина метра по на запад го пресичаха ограждения от бодлива тел, а зад тях бе караулното, натъпкано с въоръжения измет на ордите победители. След това пътят волно се проточваше нататък и лека-полека чезнеше в далечината, където се разстилаше град Сингапур. Но за мъжете в лагера ивицата му свършваше на стотина метра отвъд портала.

На изток пътят продължаваше покрай стената, после извиваше на юг и отново следваше зида. От двете му страни се редяха „бараките“, както наричаха тук неугледните коптори. Те бяха съвсем еднакви – дълги по двадесет метра, със стени от палмови клони, грубо приковани към дървени подпори, и покрити с рогозки от кокосови влакна – пласт върху мухлясал пласт. Всяка година на покривите поставяха – или поне се очакваше да бъдат поставени – нови рогозки, защото слънцето, дъждът и насекомите разяждаха дървесината и я превръщаха в пихтия. За врати и прозорци служеха най-обикновени отвори в стените. Бараките имаха дълги навеси – да пазят от слънце и дъжд – и бяха повдигнати на бетонни подпори, за да държат по-далече пороите, змиите и жабите, охлювите и плужеците, скорпионите и стоножките, бръмбарите и буболечките, изобито всичката гад, пълзяща наоколо. В тези бараки бяха настанени офицерите.

На юг и на изток от пътя се простираха четири реда бетонни постройките, по двадесет в ред, обърнати гърбом една към друга. Там живееха старшите офицери – майори, подполковници и полковници. После пътят отново поемаше на запад покрай стената и се натъкваше на друга купчина бараки. Тук обитаваха мъжете, за които в затвора нямаше място. В една от тези бараки, по-малка по размер от останалите, бе разположен американският контингент, състоящ се от двадесет и петима войници и сержанти.

Там, където пътят завиваше отново на север, опасал стената, се намиреше едната зеленчукова градина. Другата, която осигуряваше повечето храна за лагера, се простираше още по на север, оттатък пътя, точно срещу вратата на затвора. Пътят се точеше още около двеста метра през по-малката градина и свършваше пред караулното.

Целият плузнал в жегата лагер – горе-долу километър на километър – бе обиколен с бодлива тел. Не представляваше никаква трудност човек да я пререже или да се промъкне под нея. Оградата бе почти неохранявана. Нямаше прожектори. Нямаше картечни гнезда. Но дори и да се озовеше човек навън,

после какво? Родината бе отвъд цял един океан, отвъд хоризонта, отвъд безкрайното море на враждебната джунгла. Навън дебнеше опасност – както за тези, които тръгваха, така и за онези, които оставаха.

Годината бе хиляда деветстотин четиридесет и пета и японците вече бяха поверили грижата за реда в лагера на самите военнопленници. Те просто издаваха заповеди, а офицерите бяха длъжни да следят за спазването им. Ако лагерът не създаваше главоболия, нищо лошо не му се случваше. Да искаш храна, значеше да създаваш главоболия. Да искаш лекарства – също. Каквото и да поискаш, значеше да създаваш главоболия. Дори просто да си жив, значеше да създаваш главоболия.

Но за мъжете, затворени тук, Чанги бе нещо много повече от затвор. Чанги бе началото – мястото, където всичко започваше отново.